

ישראל פלמנבאום
israflam@inter.net.il

מגמות בענף החלב העולמי עם תחילת העשור הנוכחי

משק החלב בעולם נמצא בתקופה מתמשכת של אי יציבות ותנודתיות גדולה. מחירים עולים ויורדים, כמויות גדלות וקטנות וקשה לתכנן בענף. החלב נע בהדרגה מהמדינות הייצוא המסורתיות למדינות מזרח אסיה ושם יש ביקושים גדלים והולכים. ככלל, יש להפנים את חוסר היציבות ולהיערך לכך גם אצלנו.

בו, ובמשך מספר ימים אינטנסיביים, דנו בענף החלב על כל היבטיו. סיכומים מהכנס מובאים בחוברת המתפרסמת בפורמט קבוע כבר שנים רבות וכמוכן, מצגות ההרצאות המרכזיות שניתנו בכנס מופצים במדיה אלקטרונית לכל המתעניין.

ענף החלב העולמי גדל באופן קבוע. ייצור החלב והביקוש לו גדלים, בעיקר במדינות המתפתחות ומבטאים את הגידול באוכלוסייתן והעלייה בצריכה לנפש בהן, פועל יוצא מהצמיחה הכלכלית הנרשמת אצלן

לשם הכנת רשימה זו ובה מגמות עיקריות ענף החלב העולמי וסיכומים ראשוניים של שנת 2010, עשיתי שימוש בחוברת הסיכום של הכנס ובמצגות המרצאותיהם של Pavel Vavra מארגון ה-OECD, של Jurgan Jansen ממועצת החלב ההולנדית וכן, בנתונים שפורסמו ע"י ארגון המזון של האו"ם FAO.

איור 2. מחיר החלב בגולמי במדינות האיחוד האירופאי - ירידה תלולה בהשוואה לשנתיים הקודמות

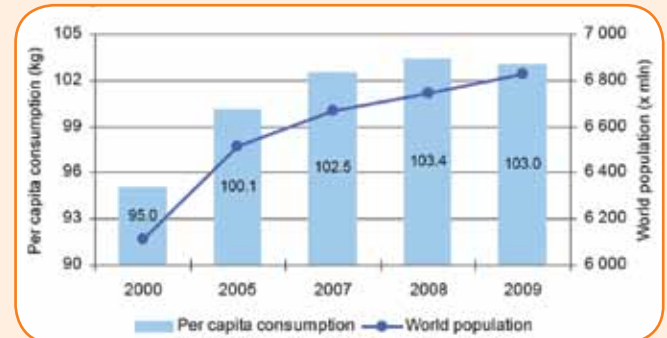
התפתחויות בענף החלב העולמי, כמו כל פעילות אחרת, נסקרות באופן רצוף במהלך השנה, כהודעות וכחדשות באמצעי התקשורת והעיתונות העולמית. למזלנו, יש בעולם ארגונים ומוסדות שעוסקים במהלך כל השנה באיסוף הנתונים הקשורים לפעילות הענף, ריכוזם והצגתם לציבור העוסקים בענף ולציבור הכללי. מועד הצגת הנתונים הוא קבוע – הכנס השנתי של ענף החלב העולמי IDF, המאגד את היצרנים, מעבדי התוצרת והמשווקים מחד, ואת גופי המחקר המדעי, הרפואה הווטרנרית וההדרכה מאידך.

כנס IDF

הכנס השנתי של הארגון נערך, בדרך כלל, בסוף שנה אזרחית ומאפשר בדרך זו להביא גם נתונים ראשוניים של ההתפתחויות בענף בשנה האחרונה, אם כי, מרבית המוצג בכנסים אלה הן מגמות רב שנתיות וחשוב מכל, תחזיות לעתיד שעל בסיסן מתקבלות החלטות אופרטיביות ונערכות תכניות בכמעט כל אחת ממדינות העולם.

הכנס השנתי האחרון של הארגון נערך בנובמבר האחרון בעיר אוקלנד שבניו-זילנד. אל הכנס נהרו אלפי משתתפים מכל תחומי העיסוק בענף החלב (לא רק בקר), נציגי ארגוני מגדלים, ראשי תעשיות החלב, חוקרים ופקידים ממשלתיים בדרג גבוה ממרבית המדינות החברות

איור 1. הצריכה העולמית לנפש ירדה מעט לאחר שנים של עלייה

מלאי החמאה בעולם בשנה האחרונה

התנודות במחירי אבקות החלב בשנה האחרונה

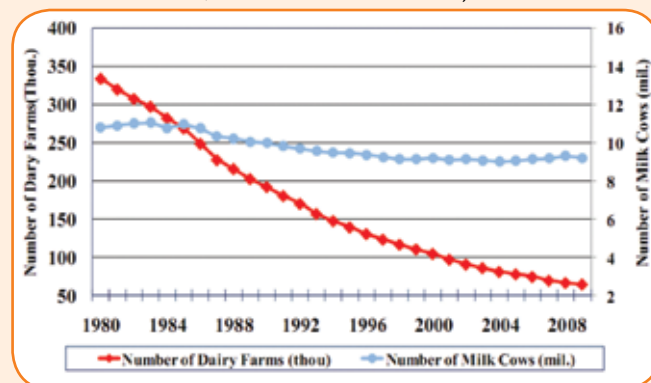
מחירי התירס נמצאים בעלייה מהירה

ייצור החלב בעולם

השיפור של השנה שעברה במחירים ליצור, שהתגבר בתחילת 2010 הוביל לעידוד ייצור החלב במרבית מדינות העולם. עלייה ניכרת בייצור החלב בסין ובהודו, כמו גם במדינות המתבססות על ייצור לשם יצוא באמצעות מרעה טבעי (ניו זילנד, בילורוסיה, ברזיל, אורוגוואי וצ'ילה), הם התורמים העיקריים לעלייה בייצור העולמי, בעוד שבמדינות האיחוד האירופי הייצור נמצא בסטגנציה.

איור 3. הירידה התלולה במספר יצרני החלב בארצות הברית ומנגד יציבות יחסית במספר הפרות, שכיום גם מניבות יותר מבעבר

בדברי הפתיחה שלו לכנס מסר מנכ"ל ה-IDF, כי ענף החלב העולמי גדל באופן קבוע. ייצור החלב והביקוש לו גדלים בעיקר במדינות המתפתחות ומבטאים את הגידול באוכלוסייתן והעלייה בצריכה לנפש בהן, פועל יוצא מהצמיחה הכלכלית הנרשמת אצלן.

י"ר הוועדה למדיניות ולכלכלה של הארגון ציין, כי תעשיית החלב ברוב מדינות העולם הפכה להיות בעלת מאפיינים גלובליים. בשונה מהעבר, שבו הסחר העולמי היה מצומצם והושפע רבות ממדיניות תמיכה פנימית והגנות מפני יבוא שהיו נהוגות במרבית המדינות, הרי שבשנים האחרונות, בעקבות רפורמות והסכמי סחר אזוריים, כמו גם, בעקבות הצמיחה הכלכלית בעולם, אנו עדים לעלייה עקיבה בהיקף הסחר בחלב ומוצריו ולשינויים במאפייני המדינות שלוקחות בו חלק.

השחיקה ברווחיות מרבית משקי החלב בעולם מלווה אותנו גם בתחילת 2011 ואם לא יחולו שינויים מידיים במצב (וככל הנראה, לא יהיו), נהיה עדים שוב לתמונות העצובות של סגירת רפתות ויציאת יצרנים רבים ממעגל הייצור בעולם, אשר יובילו שוב למחסור, עליית מחירים וחוזר חלילה

למרות התנודות החריפות במחירים הבין-לאומיים של מוצרי החלב, פועל יוצא מהאירועים האקלימיים החריגים והצמיחה המהירה בשווקים המתעוררים, מחד והשפל הכלכלי העולמי, מאידך, ממשיך היקף הסחר העולמי בחלב להתרחב והוא גדל השנה ב-7% בהשוואה לזה של השנה הקודמת. קיימת הערכה שמגמה זו תימשך גם בשנים הקרובות, זאת במידה ולא יקרו בעולם אירועים חריגים ובלתי צפויים. תורמים להערכה זו, העלייה שנרשמה בשנה האחרונה בייבוא החלב לסין ומדינות נוספות בדרום-מזרח אסיה שתורמות לעיקר העלייה בייבוא מוצרי חלב ומשפיעות על מחירו בשוק הבין-לאומי. ייצור החלב בשנת 2010 עמד על כ-2% עלייה בהשוואה לשנה קודמת וצפוי להמשיך לעלות בקצב דומה בשנים הקרובות. היקף גידול זה הוא מעט מעל לקצב גידול האוכלוסייה בעולם ומבטא גם עלייה מתונה בצריכה הממוצעת לנפש, שוב, בעיקר, בזכות ההשפעה שיש לסין ולמדינות האזור על מדדים אלה.

בתחילת 2010 החל שיפור במחיר ליצרן במרבית מדינות העולם. באמצע 2010 הגיע מחיר החלב ליצרן באירופה לרמה הגבוהה ב-20%, בהשוואה למחירו בתקופה המקבילה שנה קודם. באופן דומה, היה המחיר ליצרן בארה"ב גבוה ב-30% מזה ששולם שנה קודם. מחיר החלב באוקיינוס השקט גבוה ואף המשיך לעלות בשנה זו.

עם זאת, כשמדובר ברווחיות של יצרני החלב, קיים הבדל מהותי בין חלקה הראשון של שנת 2010 לבין סופה. בתחילת השנה נרשמה רווחיות סבירה אצל יצרני החלב, במרבית המדינות, שנבעה מעליית מחיר החלב ועלויות ייצור נמוכות יחסית. עליית מחירי התשומות לייצור חלב, שלה אנו עדים בחודשים האחרונים, בעיקר עליית מחירי הגרעינים והכוספאט, כמו גם מחיר הדלק מחד, ואי עדכון המחירים בהתאם מאידך, גורמים

לשחיקה ניכרת ברווחיות משקי חלב רבים בעולם, בעיקר משקי חלב אינטנסיביים המבוססים על הזנה מוגשת ושימוש בטכנולוגיות ייצור מתקדמות. בתקופות אלה אנו לומדים להעריך ולהוקיר את מבנה ענף החלב שלנו שבו, עדכון מחירים מידי, מונע שחיקת רווחיות ונוק כלכלי ליצרנים.

השחיקה ברווחיות מרבית משקי החלב בעולם מלווה אותנו גם בתחילת 2011 ואם לא יחולו שינויים מידיים במצב (וככל הנראה, לא יהיו), נהיה עדים שוב לתמונות העצובות של סגירת רפתות ויצאת יצרנים רבים ממעגל הייצור בעולם, אשר יובילו שוב למחסור, עליית מחירים וחוזר חלילה (תנודתיות כבר אמרנו?). ככל הנראה, עלינו להפנים את השינוי הזה ולפעול בהתאם (חוק החלב בהחלט מסייע לענף הישראלי להיות חסין מפני תופעות אלה!).

תעשיית החלב בעולם

בדומה לתנודות בסקטור ייצור החלב בעולם, גם תעשיית החלב העולמית אינה "שקטה" וקיימות בה מגמות שינוי וניסיונות התאמה לתחרות הרבה השוררת בו.

בתעשיית החלב האירופית חלו בשנת 2010 מיזוגים ואיחודים מעניינים.

- Lactlais, מענקיות תעשיית החלב של צרפת, רכשה שתי מחלבות גדולות בספרד והופכת לגורם חשוב בתעשיית הגבינות במדינה זו.
- Danone, חברה צרפתית אחרת מתאחדת ורוכשת את ענקית החלב הרוסית Unimilk, והופכת להיות גורם חשוב בענף החלב של מדינות הגוש הסובייטי לשעבר במזרח אירופה.
- שתי יצרניות חלב גדולות בגרמניה Nordmilch ו-Humana התאחדו והקימו חברת ענק בשם Nordcontor.
- בברזיל התאחדו חמישה קואופרטיבים גדולים במדינה והקימו את חברת החלב הגדולה ביותר באמ"ט הקולטת חלב מ-40,000 יצרנים, מעבדת כ-7 מיליארד ליטר בשנה ובעלת מחזור כספי של יותר מ-2 מיליארד דולר בשנה.
- במקביל, תעשיית החלב הסינית מתחילה להשקיע במשקי חלב מחוץ למדינה. חברת החלב Bright Dairy משנחאי רכשה 51% ממניות חברת חלב גדולה בניו זילנד ובמדינה זו, אנו עדים

מחלבת ויסליה בקליפורניה שמייצרת אבקת חלב כשרה לישראל

המחירים הבין-לאומיים לחלב

במחצית הראשונה של 2010 היו המחירים העולמיים של החלב גבוהים מהרגיל. גבינות וחמאה שמקורן מאוקיינוס השקט נמכרו במחירים של כ-4,000 דולר לטון ואבקות החלב במחירים של כ-3,000 דולר לטון. המחירים הגבוהים ביטאו מחסור במוצרים אלה שנבע מצמצום אספקת החלב, בעיקר מאוקיינוס המזרחי ומהעלייה בביקוש להם, בעקבות השיפור במצב הכלכלי בעולם, אחרי השפל של השנה הקודמת. הביקוש לאבקות חלב בסין עלה בשנה האחרונה ביותר מ-65% בהשוואה לשנה קודמת ומבטא "התאוששות" של שוק החלב הסיני, לאחר האירוע הטראומתי של המלמין שחווה שוק זה שנה קודם לכן. הסחר העולמי בחלב נעשה "רגיש" יותר בשנה האחרונה. תנודות המחירים של השנים האחרונות הובילו סוחרים בעולם לבצע "עסקאות של הרגע האחרון", מה שרק הגביר את העצבנות ותנודתיות המחירים בשוק זה בעולם.

צפוי שהפער הנוצר בין היצע לביקוש לחלב בעולם יוביל לשמירה על מחירים גבוהים יחסית לחומרי הגלם החלביים

מחירי החלב ליצרן

גם המחיר המשולם ליצרן באזורים שונים של העולם "סבל" בשנים האחרונות מתנודתיות רבה, שפגעה במשקי חלב רבים וגרמה לצמצום מספר היצרנים במדינות רבות. מחיר החלב ליצרן במדינות מערב אירופה, שעמד לאורך שנות העשור הקודם על כ-30 סנט של יורו לליטר, עלה למחיר הקרוב ל-40 סנט לליטר בשנת 2008 וירד ב-2009 למחיר הקרוב ל-25 סנט לליטר.

בארה"ב, שבה היה מחיר החלב יציב לאורך המחצית הראשונה של העשור הקודם ונע בין 12 ל-14 דולר ל-100 פאונד, עלה המחיר לקרוב ל-20 דולר בשנת 2008 וירד לפחות מ-10 דולר ב-2009.

ייצור החלב באוקיינייה יגדל רק במעט. צפויה ירידה בייצור באוסטרליה (ההצפות האחרונות רק מחזקות הערכה זו), ואילו בניו זילנד יהיה גידול מתון בלבד. ייצור החלב בדרום אמריקה צפוי לעלות במעט, בעיקר בברזיל, באורוגוואי ובצ'ילה. עליית הייצור במדינות אלה ובארגנטינה יכולה הייתה להיות גדולה יותר, אלמלא התחרות שיש בין ענפי החלב לבין ייצור הגרעינים והסויה. עליית מחירי הגרעינים בעולם פוגעת קשות בענפי החלב של מדינות אלה (בעיקר בארגנטינה), שם נסגרות רפתות המבוססות על מרעה, כשהשטחים האלה מוסבים לייצור גרעינים הנותנים לבעלי הקרקע תשואה גדולה יותר.

לסיכום

עלינו להפנים את השינויים שחלו בענפי החלב בעולם ולהכיר בכך שלא ניתן יהיה לחזור לשנים היציבות של העבר. השינויים האקלימיים וריבוי אירועי קיצון של גלי חום וקור, שיטפונות ובצורת ימשיכו ואף יעצימו את הצמצום בכושר הייצור העולמי של חלב. מאידך, השיפור המתמשך בכלכלת המדינות המתפתחות, בעיקר באסיה, מתבטא בעלייה בביקוש למוצרים מן החי ובהם לחלב. במידה ולא יהיה שינוי משמעותי במצב הכלכלי בעולם בכלל ובסין בפרט, צפוי שהפער הנוצר בין היצע לביקוש לחלב בעולם יוביל לשמירה על מחירים גבוהים יחסית לחומרי הגלם החלביים. התנודות התכופות במחירים עלולות לפגוע ביצרני החלב במדינות רבות בעולם, לצמצום במספרם המוחלט ולהסגרת הייצור מהיצרניות המסורתיות של חלב לייצוא (האיחוד האירופי ואוקיינייה) לחברות חדשות בתחום במזרח אירופה ובדרום אמריקה, כמו גם להגדלת הייצור אצל הצרכניות העולות כמו הודו, סין, וייטנאם ומדינות אחרות באזור. ■

7. רפתות קטנות צפויות להיסגר - ציורו של רוברט דנקן

לביזור בתעשיית החלב לייצוא (ניו זילנד מייצאת 95% מהחלב המיוצר בה). אם לפני עשור, היו בניו זילנד 3 מחלבות עיקריות המעבדות חלב לייצוא, הרי שבסוף העשור הקרוב תהיינה בה יותר מעשר מחלבות כאלה.

תחזית לשנים הקרובות

התחזית המובאת בסקירה זו הוצגה ע"י ארגון המזון של האו"ם FAO. הארגון צופה גידול של 1.8% לשנה בייצור ובצריכת החלב בעולם. אסיה עשויה לתרום כ-90% מהגידול הנ"ל. ייצור החלב בהודו צפוי לגדול בקצב שנתי של 6% וגידול דומה צפוי גם בסין. מאידך צפויה סגנוציה בייצור החלב באפריקה, בצפון אמריקה ובאירופה המערבית.

תכנון, ניהול ופיקוח

בהקמת רפתות בארץ ובחו"ל

אגרופולן בע"מ
מהנדס אפנה הורביץ
באר טוביה 83815
טל: 08-8602272
www.agroplan-il.com

אגרו AgroPlan

התמחות בתכנון מבנים חקלאיים